

A „kilencnapos” forradalom kezdete

(Folytatás az 1. oldalról)

Menet közben sokan csatlakoztak hozzájuk. A felvonuló fiatalok élére Szarvasi György volt tanító állt, aki vállalta a nagygyűlés levezetését. Ő ismertette az ifjúság követeléseit, amelyek a következők voltak:

K Ö V E T E L J Ű K !

(Részletek)

- 1.) A szovjet csapatok azonnali kivonását az ország területéről.
- 2.) A statárium eltörlését és teljes amnesztiát a forradalmi harcokban részt vett hazafiak számára.
- 3.) Teljes demokratizmust és sajtószabadságot.
- 4.) A tanácsok összetételének megváltoztatását, munkástanácsok létrehozását.
-
- 11.) Szabad vallásoktatást az általános és középiskolákban (...)
- 12.) Az orosz nyelv kötelező tanulásának eltörlését iskoláinkban.
- 13.) Mindenki szakképzettségének és képességeinek megfelelő munkakörben dolgozók.
- 14.) Egységes irányítás alatt álló ifjúsági rétegszervezetek létrehozását.
- 15.) Szarvas község városossá nyilvánítását.
-

Szarvasi beszéde alatt sokan közbekiabáltak, többen helyeslően, de sokan helytelenítve azt. A nagygyűlést egy incidens zavarta meg. Dr. Kerényi Miksa, a község ismert orvosa, meglátva a szónokló Szarvasit, a következőket mondta: *„Minek tűrik a dolgozók, hogy egy volt nyilas szónokoljon?!“* Erre többen nekitámadtak, és tetteleg bántalmazták. A bekiabálásra a szónok is reagált: tagadta, hogy nyilas múltja volt, és dr. Kerényi származására utalva (zsidó) utasította

vissza a vádat. Néhányan – dr. Kerényit mentve – elvezették a gyűlés színhelyéről. Egyéb esemény nem történt. Ez volt a szarvasi forradalmi események egyetlen incidense.

A gyűlést követően hozzáfekedtek a nemzetőrség szervezéséhez. Szarvasi felhívására sokan jelentkeztek, elsősorban a gazda fiatalok közül. Később diákok is csatlakoztak a szolgálatot teljesítőkhez.

(Részlet Pilishegyi Péter tanulmányából)

Részlet Szarvasi Györgynek a Békés Megyei Bíróság előtt tett vallomásából

Az 1956. októberi ellenforradalmi eseményekbe úgy kapcsolódtam be, hogy 1956. október hó 28. -án reggel 9 óra tájban a feleségem elküldött kenyérért, és ezért elmentem a községi kenyérgyárba és ott vásároltam is kenyeret. Amikor hazafele indultam, akkor szereztem tudomást arról, hogy a községben tüntetés lesz. A velem szembejövő gimnazista gyermekek közölték velem a tüntetés megtartását. Ekkor én hazavittem a kenyeret, és utána visszajöttem, hogy megnézzem a felvonulást. (...)

Amikor a főutcára értünk láttam, hogy a posta felől a diákok vonulnak fel. A diákok négyes sorokban vonultak fel, és közben hazafias nótákat énekeltek. Elöl az egyik diák egy táblát tartott, azonban már arra nem emlékszem, hogy mi volt a táblán a felirat. Amikor a diákok a mi vonalunkba értek, ők tovább haladtak, mi pedig a járdán kísértük őket, de ekkor már úgy a járdán, mint az úton nagyobb tömeg volt. (...)

Én az országzászlótól oldalt, kb. 8–10 lépésre álltam, és a körülöttem álló diákok, illetve fiatalok, akik ismertek, mint kántort, felszólítottak, hogy kezdjem meg a Himnuszt. Ezután elénekeltük a Himnuszt. (...)

A Himnuszt elhangzása után egy előttem ismeretlen leány az országzászló talpzatára állt fel, és elszavalta a Talpra magyart. Ezután ismét csend következett, ekkor a fiatalok közül, de a tömegeből is olyan hangok hallatszottak el, hogy én tartsak beszédet. Ekkor én felálltam, illetve az országzászló sarkánál ott, ahol álltam felszólaltam, és kijelentettem, hogy tekintettel arra, hogy ezt a gyűlést a Hazafias Népfront tartja, én nem vagyok illetékes arra, hogy most beszédet tartsak, és felkértem az ott jelenlévő Záhony Bélát, a Népfront bizottság alelnökét, hogy tartson beszédet. Amikor én a most említett felszólalást tettem, dr. Kerényi Miksa községi orvos, aki tőlem kb. 30 méterre állt felém kiabált, hogy „mi az már megint a fő nyilasok fognak vezetni bennünket.” Tekintettel arra, hogy én nyilas soha életemben nem voltam, felindultam Kerényi kijelentésén, és felszólítottam nevezett, hogy jöjjön közelebb, és ismételje meg még egyszer az elmondottakat. Minthogy ő erre nem volt hajlandó, ekkor én azt kiáltottam neki

„piszkos zsidó.” Záhony ezután megtartotta beszédét, amely kb. 15 perces volt, beszédében méltatta a forradalmat, ismertette annak célkitűzéseit.

Részlet a Békés Megyei Bíróság Szarvasi György és társai perében hozott ítéletéből és annak indoklásából

A megyei bíróság I. r. Szarvasi György (...) vádlottat bűnösnek mondja ki a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésével elkövetett büntetben. (*Kiemelés tőlem. A szerk.*)

A megyei bíróság ezért:

I. r. Szarvasi György vádlottat 10 /tíz/ évi börtönbüntetésre mint főbüntetésre, – összes vagyonának elkobzására, – és 10 /tíz/ évi időtartamra összes egyes jogaitól való eltiltásra, – mint mellékbüntetésre (...) ítélte.

Vádlottak, különösen I. r. Szarvasi György, (...) mint a dolgozó nép ellenségei elérkezettnek látták az időt 1956 októberében ahhoz, hogy megkíséreljék a dolgozó nép hatalmát megdönteni, és kezükbe venni a hatalmat, épp úgy, mint más hasonló személyek tették ezt az ország minden részén.

Szarvas községben 1956. október hó 27. napjáig sikerült a különböző szerveknek megakadályozni, hogy bármilyen felvonulás vagy tüntetés legyen. (...) Azonban aznap éjjel Békéscsabáról ez ügyben nem tisztázott több személy volt lent Szarvason gépkocsival. Ennek tudható be, hogy másnap, azaz október hó 28. napján Szarvason is kezdetét vette az ellenforradalmi megmozdulás, jól lehet I. r. Szarvasi György vádlott az éjjel folyamán tudomást szerzett a Békéscsabáról kijött személyek felhívásáról, ugyanis a reggeli órákban vádlott már ott tartózkodott, ahol a gimnazista fiatalok gyülekeztek, akik lényegében a felvonulást, majd a tüntetést kezdeményezték.

Tény az, hogy I. r. Szarvasi György vádlott amikor a fiatalság az utcán megjelenve vonult végig Szarvas főutcáján a Szabadság úton azokkal jött, várva az alkalmat, hova fog az fejlődni, és mikor tud annak élére állni.

Ezen fiatalok az utcán végigmenve mintegy harmincan különböző álhazafias szavakat hangoztatva „aki magyar közénk áll, Magyarországot magyar haza, minden ruszki menjen haza” kijelentéseket tettek, s így az utcán nagyszámú, nagobbrészt kétes és ellenséges érzületű személyek, de egyszerű becsületes emberek is közéjük álltak, és így mind nagyobb tömegré szaporodott a felvonulók száma. A tömeg a járási kultúrházban akart egy gyűlést tartani, azonban mivel oda nem tudtak bemenni a piactéren levő országzászlóhoz indultak el, ahol már I. r. Szarvasi György elérkezettnek látva az időt a tömeg élére állt. Az országzászló talpzatára felállva üdvözölte az ott megjelent tömeget, miközben a hazafias népfrontot, mint aki nem teljesítette kötelességét, a nép árulójának nevezte, majd bekiabálásokra dr. Záhony Béla akart egy beszédet tartani, ugyanis jól lehet, a tömeg közül nyilván ellenséges érzületű személyeknek nem tetszett az általa mondottak, lekiabálták, és így rövid úton fejezte be beszédét. Ezt követően ismét Szarvasi György I. r. vádlott emelkedett szólásra, ahol aztán meg nem állapítható módon megszerzett több pontból álló követeléseket olvasott fel. (...)

Ezután kijelentette, hogy szerinte a rendőrség és egyéb karhatalmi szervek most már nem bírják a rendet, közbiztonságot fenntartani, ezért a lehetőséghez képest minél nagyobb számban jelentkezzenek a gyűlést követően nyomban a járási honvéd kiegészítő parancsnokság előtt a megszervezendő nemzetőrségbe.

A gyűlés befejezése előtt illetve annak elején a tömeg között tartózkodó és I. r. Szarvasi György vádlott múltját ismerő dr. Kerényi Miksa körzeti orvos bekiabált, amikor I. r. Szarvasi György kezdett beszélni, hogy „mi az már megint a nyilasok vezetnek?” Mire I. r. Szarvasi György magából kikelte „Ilyet csak egy piszkos zsidó mondhat” kijelentést tette, mire a tömeg közül többen tetteleg akarták bántalmazni dr. Kerényi Miksát, azonban az ismerősei ettől megvédték, minthogy azt ellökték, a földről felemelve kivezették a tömeg közül.

A gyűlés a szótartás elérésekor fejeződött be. A felhívásnak megfelelően valóban 40–50 főnyi személlyel I. r. Szarvasi György a járási honvéd kieg. parancsnoksághoz ment, ahol annak vezetőjétől követelte, hogy őt bízta meg a nemzetőrség parancsnokának, s a nemzetőrség tagjait fegyverrel lássa el.

A honvéd kiegészítő parancsnokság vezetője látva, hogy az ott levők között nem kis számban vannak nemkívánatos, osztályidegen, főleg kulák személyek, ezért a fegyveradás alól különböző körülményekre hivatkozva kitért.

A részleteket a *Forradalom és megtorlás Szarvason 1956–63 című, október 23-án megjelenő kötetből válogatta: Dr. Kutas Ferenc*